

יום הולדת – לאמנה הבינלאומית בדבר זכויות הילד/ה 20/11

טובה בן ארי

התרבות היהודית מנחה אותנו לאהבת האדם, לערבות הדדית עוד מימי התורה, ממצוות עשה כנאמר "ואהבת לרעך כמוך", רבי עקיבא ממשיך: "מה ששנוא עליך אל תעשה לחברך" והמשיכו בפרקי אבות כנאמר "יהי כבוד תלמידך חביב עליך כשלך"

האמנה הבינלאומית בדבר זכויות הילד התקבלה על ידי האו"ם ואושרה ע"י מדינת ישראל - תוך התאמה לתרבות, לנורמות החברתיות במדינה. ההכרה הרחבה לה זכתה אמנה זו מחזקת את תוקפה והופכת אותה לסטנדרט בינלאומי.

המורה נתפסת היום כמנהיגה חינוכית וחברתית, בעלת השפעה משמעותית על עיצוב התנהגות הילדים ורבים מחקים את התנהגות המורה שנים רבות אחרי סיומם את בית הספר. המורה מחנכת לזכויות וגבולות, לאחריות ולחובות במסגרת החינוכית כדרך כל אזרח בחברה דמוקרטית. המורה היא זו המיידעת את הילדים בדבר הדרכים למימוש הזכויות שלהם, מסייעות לילדים בבניית הכלים והאמצעים האזרחיים לשימוש בהן, ומאידך מדריכה את ההורים ומהווה גשר יציב ומשמעותי בין הילדים, הנוער וההורים.

למורים נתונה, באורח מסורתי, סמכות מול תלמידיהם. ההנחה היא שהילד נתון למרותם של מבוגרים בבית הספר נובעת מהיותו קטין שאינו כשיר עדיין למלא אחר תפקידיו של מבוגר, אך יש לו זכויות ייחודיות שנבדלות מאדם מבוגר. על המורים לאזן, לווסת, להגביל ולהכריע בעימות בין זכויות שונות המתנגשות השכם והערב. המורה היא הסמכות לקבוע איזו זכות עדיפה על אחרת בכיתה, מי תגבר ומה יש להעדיף בנסיבות העניין וכיצד יוסבר התהליך המאזן ותוצאותיו בין באי בית הספר.

כבוד השופט זמיר אמר אודות נאמנותו של המורה לתלמידיו: "כל אדם חייב לכבד את זכויות הילד, ובמיוחד המורה ששלום הילד וחינוך הילד הופקדו בידי כנאמן מטעם ההורים והחברה".

זכויות אינן סימטריות לחובות ! שכן המשפט אינו מכיר בדרך כלל בחובותיהם של ילדים אלא בצורה הדרגתית בהתאם לגילם ויכולותיהם השכליות והרגשיות. הזכות לכבוד היא הבסיסית והמחייבת כל תלמיד וכל מורה. במערכת החינוך מחנכים את התלמידים מחד לקבלת אחריות על מעשיהם תוך חשיבה ועשייה רפלקטיביים, ומאידך לחובות משתנות במסגרות שונות בהם .

המורים היקרים נמצאים בכיתות , עושים עבודה מופלאה, מלאכת מחשבת. ודווקא משום המורכבות, גודל, רב תרבותיות בכיתות, מרחב העשייה, האחריות העצומה שלהם, יש צורך בזרקורים שיאירו נורמות וסטנדרטים מקצועיים הממוקדים במימוש הזכויות תוך קביעת גבולות ברורים וסנקציות הידועים מראש לכל התלמידים וההורים.

המורות מחנכות את התלמידים לזהות, להכיר ולהביע בדרכים שונות את נקודת המבט האישית שלהם על מצבים, אירועים, חומרי לימוד, קשיים, וכך יוצרות הזדמנויות לפעולות אישיות, משותפות, ומעורבות אזרחית כדי לתרום לשיפור מצבם בדרכים יצירתיות ואתיות.

האתגר העומד בפני מוסדות החינוך הנו גדול במיוחד: ליצור תרבות תומכת-זכויות, אשר תאפשר להטמיע את זכויות כל באי בית הספר. רק צוותי החינוך יכולים ליצור את המרחב החינוכי כמקום המכבד את זכויות האדם וחותר ליצירת שיח ערכי. על מנת להגיע להסכמות על ערכים משותפים ולצעוד ביחד עם כל קהילת בית הספר לעבר מימושם .

ביום ההולדת לאמנת זכויות הילד/ה

אני מצביעה שוב על השינוי התודעתי שהובלתי במשרדי הממשלה מעל לשני עשורים להטמעת זכויות התלמידים ובד בבד דורשת את כבוד עובדי ההוראה ויצרתי למדינה ישראל את יום זכויות הילד.ה בכל 20/11 .

אני מברכת את המורות והתלמידים הבונים לנו חברה אזרחית מותאמת לאזרחים בה, בה כבוד האדם הוא ערך מהותי במארג היחסים במוסדות חינוך.

מברכת את המנהלות והמנהלים של בתי הספר אשר מוצאים את הדרכים להקשיב ולסייע למורים, ליועצות, להורים ולתלמידים המשתפים אותם בהצלחות ובמצוקות, כדי להיטיב את מצבם. .

אני מברכת את ארגון יוניסף המסייע גם במערכת החינוך לקבוע את העקרונות לאתוס הבית ספרי הממוקד בחינוך לכבוד צוותי החינוך ולזכויות הילדים בבתי הספר ובקהילה.